

Magloviti projekti

Broj EU gasnih projekata smanjen na petinu svih PCI

Posledice odluke EIB po evropske gasne projekte

Evropa u klimatskom plamenu, a poslanici raspravljaju o formulaciji

ACER: Šta menjati u zakonima i regulativi radi dekarbonizacije Evrope

Rekordan pad proizvodnje struje iz uglja u Evropi

Ekspert: Hitno uvesti "carinu" na uvozni CO2 na granicama EU

Trilateralni Rusija/EU/Ukrajina sastanak početkom decembra

Ukrajina preti zaplenom ruskog gasa ako bez dogovora nastavi tranzit u 2020.

Gasprom pretenduje i na izvoz preko TAP-a?

SADRŽAJ

EU: 1,28 milijardi evra za projekte energetske infrastrukture u 2020.	OVDE
Broj gasnih projekata smanjen na petinu svih PCI	OVDE
EIB prestaje finansiranje novih projekata fosilnih goriva	OVDE
Posledice odluke EIB po evropske gasne projekte	OVDE
Evropa u klimatskom plamenu, a poslanici raspravljaju o formulaciji	OVDE
Šta menjati u zakonima i regulativi radi dekarbonizacije Evrope	OVDE
Rekordan pad proizvodnje struje iz uglja u Evropi	OVDE
Ekspert: Hitno uvesti “carinu” na uvozni CO2 na granicama EU	OVDE
Projekti pretvaranja viškova obnovljive energije u prirodni gas	OVDE
Kina potire smanjenje proizvodnje struje iz uglja u ostatku sveta – izveštaj	OVDE
Britanski regulator kaznio Engie zbog manipulacije cenama gasa	OVDE
Ništa od prodaje ČEZ-a u Bugarskoj	OVDE
Trilateralni Rusija/EU/Ukrajina sastanak početkom decembra	OVDE
Ukrajina će zapleniti ruski gas ako bez dogovora nastavi tranzit u 2020.	OVDE
Ukrajina pred formiranjem nezavisnog OTS za prirodni gas	OVDE
Žalba Nemačke zbog ograničenja pristupa Gasproma gasovodu OPAL	OVDE
Gasprom pretenduje i na izvoz preko TAP-a?	OVDE
Gasprom: Obe cevi Turskog toka ispunjene gasom	OVDE
Evropska energetska zajednica: Novi predmet protiv BiH	OVDE

EU: 1,28 milijardi evra za projekte energetske infrastrukture u 2020.

BRISEL - EU je odlučila da izdvoji 1,28 milijardi evra iz svog budžeta za 2020. godinu za podršku prioritetnim projektima energetske infrastrukture u okviru Instrumenta za povezivanje Evrope (CEF), objavila je u prošli utorak Evropska komisija (EK).

To je povećanje za 35% u odnosu na CEF-ovu raspodelu dogovorenu za 2019. godinu, saopštila je Evropska komisija. Samo projekti s formalnim statusom "EU projekt od zajedničkog interesa" (PCI) mogu konkurisati.

EK je u pozivu za projekte 2019. ponudila do 750 miliona evra za oblast energije iz CEF-a, a u oktobru je dodelila 556 miliona evra za šest energetskih i dva gasna projekta. Glavnina - 530 miliona evra - otišla je na interkonektor snage 700 MW između Francuske i Irske, što će biti jedina direktna veza Irske s unutrašnjim tržištem EU pošto Velika Britanija napusti EU.

EU je izdvojila 5,35 milijardi evra u energetske fond CEF-a za 2014. do 2020. godine, a EK je predložila povećanje tog iznosa na 8,7 milijardi evra u sledećem budžetu EU od 2021. do 2027.

Kako prenosi **S&P Global Platts**, Od 2014. do 2019. CEF je ukupno dodijelio gotovo 4 milijarde eura na PCI energetskim projektima.

EK je poslala najnoviji nacrt PCI liste Evropskom parlamentu i Savetu EU, krajem oktobra na odobrenje u roku od dva meseca. Parlament je, međutim, zatražio četveromesečno produženje ovog perioda provere, pa će do kraja aprila saopštiti stav.

EK je naglasila da se poslednja lista PCI - koja se ažurira svake dve godine - usredsređena na električnu energiju i pametne mreže, "što odražava sve veći udeo obnovljivih izvora energije u energetske miks EU i potrebu za ojačanjima mreža i prekogranične trgovine".

Broj gasnih projekata smanjen na petinu svih PCI

LONDON - pod pritiskom zelenih grupa, broj gasnih projekata u budžetu EU za finansiranje PCI projekata u 2020. smanjen sa 53 pre dve godine na 32, piše **Platts**.

Prve liste PCI namenjene gasnom sektoru bile su okrenute projektima snabdevanja prirodnim gasom iz alternativnih, ne-ruskih izvora, kao reakcija na poremećaje u isporuci ruskog gasa u EU preko Ukrajine 2009. godine.

"Evropska gasna mreža postala je snažnija i ako se realizuju svi tekući PCI-jevi, EU bi do početka 2020. trebalo da dobije dobro povezanu i otpornu na udarce gasovodnu mrežu", navela je EK.

Poslednji nacrt PCI liste uključuje projekat Krk LNG u Hrvatskoj, projekte vezane za Balkansko gasno čvorište u Bugarskoj, BRUA gasovodnu vezu između Bugarske, Rumunije, Mađarske i Austrije i gasovod EastMed od novih nalazišta gasa u istočnom Mediteranu do Grčke.

EIB prestaje finansiranje novih projekata fosilnih goriva

KIRČBERG (Luksemburg) - Upravni odbor Evropske investicione banke (EIB) složio se (14. novembra) s novom politikom kreditiranja sektora energetike prilagođavajući se trendu pooštavanja evropske klimatske regulative. "Prestaćemo sa finansiranjem fosilnih goriva i pokrenućemo najambiciozniju strategiju ulaganja u klimu bilo koje javne finansijske institucije u svetu", rekao je predsednik EIB-a Werner Hoyer. Najveća svetska javna banka će u narednim godinama podržati sa hiljadu milijardi evra ulaganja u vezi s postizanjem klimatskih ciljeva. Prema ocenama kritičara, sama Evropska komisija i neke zemlje članice, uključujući Nemačku i Italiju, nastojale su od prezentacije prvog nacrtu da ubace "rupe" u nova pravila, pa su konačno u tome i uspele, piše **Forbes**. Današnjom odlukom EIB u velikoj meri se ograničava, ali potpuno ne ukida kreditiranje projekata na fosilnim gorivima. Nova politika, tako, stupa na snagu tek od 2021, godinu dana posle prvobitno planiranog roka i neće uticati na

projekte koji se trenutno finansiraju ili su u proceni, poput Transjadranskog gasovoda. Buduće kreditiranje energetskog sektora zasnivaće se na pet temeljnih principa:

- Davanje prioriteta energetske efikasnosti u skladu sa novim EU ciljem smanjenja potrošnje energije;
- Omogućavanje dekarbonizacije energije povećanjem podrške tehnologiji sa niskim ili nultim emisijama ugljenika, s ciljem postizanja udela obnovljive energije od 32% u energetske miksu EU do 2030;
- Povećanje finansiranja decentralizovane proizvodnje energije, inovativnog skladištenja energije i e-mobilnosti;
- Osiguravanje investicija u mrežu za potrebe nove nestalne (intermitentne) izvore energije poput vetra i sunca, kao i jačanje prekograničnih interkonekcija;
- Povećanje uticaja ulaganja za podršku energetske transformaciji izvan EU.

Posledice odluke EIB po evropske gasne projekte

LONDON - Odluka Evropske investicione banke (EIB) da od 2022. godine prekine finansiranje energetskih projekata zasnovanih na fosilnim gorivima, uključujući prirodni gas postavlja pitanje: koji je gasne projekte finansirala Banka i kakav bi mogao biti efekat ove odluke, piše u analizi Centra za međunarodne strateške studije (CSIS)?

Ekspert CSIS-a za energetiku, Nikos Cafos navodi da će odluka EIB svakako prvenstveno pogoditi zemlje Evropske unije koje su do sada bile korisnici najvećeg dela kredita koje je banka izdvojila u oblasti prirodnog gasa. Od 2010. godine EIB je izdvojila 19,4 milijarde evra za gasne projekte, a 84 odsto toga otišlo je u zemlje EU. Dodatnih 890 miliona evra otišlo je za projekte povezivanja s evropskim gasnim sistemom: na primer, Trans-Anadolijski (TANAP) i Trans-Jadranski (TAP) gasovodi ili za zemlje koje graniče s EU.

U EU je najveći deo novca - 10,3 milijarde evra od 2010. godine - bio namenjen podršci domaćih gasovodnih mreža, od čega tri zemlje - Italija, Španija i Velika Britanija - zahvataju 8,7 milijardi evra. Osim mreža, EIB je kreditirala projekte skladištenja gasa (1,6 milijardi evra), proizvodnju električne energije iz gasa (1,4 milijarde evra), prekogranične gasovode (1,3 milijarde evra), proizvodnju gasa (milijardu evra) i uvoz utečnog prirodnog gasa (703 miliona eura). Uticaj na prirodni gas je stoga koncentrisan u nekoliko zemalja i aktivnosti.

Analitičar CSIS-a navodi da je teško odgovoriti na pitanje - hoće li se bez javne pomoći i dalje sprovesti ulaganja u gas, ali ukazuje i na sledeću činjenicu: Italija, Španija, Velika Britanija i Grčka su od 2010. godine za gasne projekte dobile od EIB 12,5 milijardi evra, a zajedno su koristile 184 milijarde kubnih metara gasa u 2018. Četiri druge zemlje sa sličnom potrošnjom — Nemačka, Francuska, Belgija i Holandija — uzele su od EIB u isto vreme samo 840 miliona evra. Dakle, jesu li javne finansije „mora se“ ili „lepo je imati“, ukazuje Cafos.

Evropa u klimatskom plamenu, a poslanici raspravljaju o formulaciji

STRAZBUR - Zeleni poslanici u Evropskom parlamentu usprotivili su se i nazvali "PR-akrobatikom" nacrt predloga koji su podneli centristički poslanici predlažući proglašavanje klimatske krize u Evropi.

Sve glavne političke stranke podnele su konkurentne rezolucije nakon što je predsednik Odbora za životnu sredinu Evropskog parlamenta Paskal Kanfin prošle nedelje iznbeo pomenuti predlog. O predlogu, koji je podržala Kanfinova centristička grupa Renew Europe, zakazano je za glasanje u četvrtak na plenarnom zasedanju Parlamenta u Strasburgu.

Međutimo, s pet konkurentskih predloga koji su sada na stolu, nejasno je hoće li se o bilo kom od njih uopšte glasati, piše **Euractiv**.

"Naša kuća je u plamenu", rekao je Mihael Bloss, nemački poslanik iz stranke Zeleni. „Nauka je jasna, a činjenice nas zagušuju dokazima. Zato je ispravno proglašavati evropsku klimatsku krizu“, rekao je.

„Ali same reči nisu dovoljne. Proglašavanje klimatske krize mora biti praćeno akcijom,“ rekao je Bloss.

Sa svoje strane, Evropska narodna stranka desnog centra (EPP), najveća frakcija u skupštini EU, podnela je zahtev da Evropa proglasi klimatsku "hitnost" umesto "vanredne situacije".

Razlog je, prema jednom parlamentarnom izvoru iz EU-a, taj što nemački prevod klimatske krize ima negativnu konotaciju, što znači da je izgubljena svaka nada.

"Pre pet godina niko ne bi očekivao da će Evropski parlament proglasiti vanrednu klimatsku situaciju, tako da je došlo do određenog napretka", rekao je Sebastian Mang, iz organizacije Greenpeace.

„Ali nije dovoljno stajati i razgovarati o tome koliko je situacija loša. Drastičnomanjenja emisija putem konkretnih neposrednih navedenih mera, moraju biti deo svake deklaracije“, kaže on.

Šta menjati u zakonima i regulativi radi dekarbonizacije Evrope?

BRISEL - U svom Zaključnom dokumentu o Mostu iza 2025. godine, evropska Agencija za saradnju energetske regulatora (ACER) i Savet evropskih energetske regulatora (CEER) preporučuju ažuriranje evropskog zakonodavstva u sektoru prirodnog gasa i buduće provere propisa kako bi se olakšala dekarbonizacija energetske sektora, promovisalo konkurentno unutrašnje energetske tržište i maksimizirali efekti spajanja sektora.

Dokument predstavljen 20. novembra u Briselu, prati široke javne konsultacije koje su akcentirala pitanja budućnosti prirodnog gasa i regulatornih izazova za ACER i nacionalne regulatore na putu stvaranja održivog sektora gasa.

ACER i CEER smatraju da ažurirano gasno zakonodavstvo treba da definiše i kategorizuje dekarbonizovane gasove i integriše ih u postojeća tržišta gasa, uz potpuno vrednovanje njihove ekološke koristi. Također bi trebalo da osigura regulatornu predvidljivost kako bi se obezbedio razvoj novih gasova i tehnologija. Dokument o zaključcima preporučuje da se nova ulaganja u prirodni gas procene u skladu s ciljevima EU za dekarbonizaciju i da se proceni postojeća aktiva u ovom sektoru radi moguće ponovne upotrebe, pre njenog stavljanja izvan pogona.

ACER i CEER preporučuju uspostavljanje sistema dinamičke i ciljane regulacije zasnovan na Modelu ciljnog gasa (GTM) i ACER-ovog monitoringa tržišta, kao i analize nacionalnih regulatora. Ažurirano zakonodavstvo "trebalo bi takođe otvori put novim investicijama i aktivnostima, uključujući model poštanskog sandučeta na nivou EU za pilotske, male projekte i odgovarajuću diferencijaciju između konkurentskih i monopolskih aktivnosti".

ACER i CEER preporučuju da se uspostave jednaki tehnološko neutralni uslovi između različitih postrojenja za procesuiranje i skladištenje gasa. Za planiranje infrastrukture potrebno je poboljšati upravljanje mrežnim pravilima iz Paketa o čistoj energiji za električnu energiju i u gasni sektor, posebno bolji regulatorni nadzor nad subjektima koji mogu imati interes za promociju infrastrukturnih investicija.

Što se tiče tarifa, i regulatori i energetski subjekti smatraju da „dizajn tarifa trenutno ne uzrokuje velike probleme na pan-EU nivou. Međutim, zakonodavne izmene mogu omogućiti bolje regulatorne alate za rešavanje prepreka u trgovini“, navodi se u Zaključku konsultacija.

Operatori prenosnih sistema (OPS) i nacionalni regulatori trenutno se suočavaju sa poteškoćama efikasne i pravovremene borbe protiv prevara. ACER i CEER predlažu nekoliko ex-ante mera koje mogu doprinijeti ublažavanju rizika takvog ponašanja.

Rekordan pad proizvodnje struje iz uglja u Evropi

BRISEL - Proizvodnja električne energije iz uglja je u padu u svetu za oko 3% u celoj 2019. godini - što je najveći ikada zabeleženi pad - a u tome su lideri zapadne zemlje, pokazuju svežim podaci objavljeni 25. novembra.

Evropska unija je zabeležila u prvoj polovini 2019. pad „bez presedana“ od 19% u proizvodnji električne energije na uglj, prema podacima koje je objavio **Carbon Brief**, klimatska analitička web stranica.

Zemlje zapadne Evrope prednjače u smanjenju potrošnje, koja je u nemačkoj za 22% manja u odnosu na prošlu godinu, a u Irskoj za čak 79%. Ugalj je predstavljao manje od 2% u proizvodnji električne energije u Irskoj, Francuskoj i Velikoj Britaniji, a samo 6% u Španiji i Italiji, tokom prve polovine 2019. Velika Britanija je u maju čak isključila tokom dve nedelje sve svoje elektrane na uglj, prvi put otkako je započela u toj zemlji prva svetska industrijska revolucija.

A trend se u drugoj polovini godine ubrzava, na procenjeni pad od 23% za 2019. ukupno, navodi Carbon Brief.

U Evropi se pad prvenstveno pripisuje EU-ovom sistemu trgovine dozvolama za emisije ugljendioksida (EU ETS). Cene te dozvole porasle su s oko 5 evra u 2017. na oko 25 evra za tonu emisije CO₂ u 2019. godini, što je uticalo na elektrane na uglja da zaustave proizvodnju.

"Zamena uglja gasom dogodila se kada je cena ugljendioksida u EU sistemu trgovanja emisijama porasla iznad 20 evra za tonu, a cene prirodnog gasa pale, čime je tokom 2019. proizvodnja električne energije iz gasa postala jeftinija od TE na ugalj.

Ostali faktori uključuju širenje energije vetra i sunca, mere energetske efikasnosti i dostupnost kapaciteta za napajanje elektrana prirodnim gasom kao zamenu uglju, objašnjavaju u Carbon Briefu. U Evropi "oko polovine pada uglja u elektroenergetskom proizvodnom miksu posledica je izgradnje novih vetro i solarnih kapaciteta", ukazuje Carbon Brief, dok je "druga polovina posledica prelaska sa uglja na gas".

Pad proizvodnje uglja mnogo je manji u Srednjoj i Istočnoj Evropi, zbog "gotovo nepostojanja vetro i solarnih elektrana", kao i „ograničenih“ gasnih kapaciteta za zamenu uglja, pokazalo je istraživanje.

Ekspert: Hitno uvesti "carinu" na uvozni CO2 na granicama EU

BRISSEL - Evropa mora da uvede "carinu" na uvoz ugljendioksida na svojim granicama, ako namerava da ostvari cilj nulte emisije CO2 do 2050. godine, kaže za *Euractiv* Auke Lont, čelnik norveškog prenosnog operatera Statnett i član Komisije za energetske tranziciju, koalicije vodećih organizacija iz sveta biznisa, energije i finansija.

Uvođenje evropskog poreza za CO2 na granici bi se zagarantovali jednaki uslovi za evropska preduzeća u odnosu na strane konkurente koji se suočavaju sa manje oštrim ekološkim zahtevima. Iako ovaj mehanizam neki smatraju kontroverznim, trebalo bi ga odlučno slediti, jer je od presudnog značaja za uspeh Evropskog zelenog ugovora, koji promovise nova Evropska komisija, navodi Lont.

Projekti pretvaranja viškova obnovljive energije u prirodni gas

BRISSEL - Operatori gasne mreže u EU planiraju dvadesetak projekata pretvaranja električne energije iz obnovljivih izvora u prirodni gas (power-to-gas - P2G) u sklopu napora za smanjenje emisija CO2 i održavanje njihovih mreža u funkciji tokom perioda postepenog napuštanja EU od korišćenja prirodnog gasa fosilnog porekla.

Ovo je prvi put da je službeno telo Evropskog udruženja operatora gasnih transportnih sistema - EntsoG uključilo takve projekte u svoj poslednji nacrt 10-godišnjeg plana razvoja mreže EU, koji će biti finaliziran sledeće godine.

Nacrt liste uključuje 19 P2G projekata planiranih do 2032. Oni spadaju u novu EntsoG-ovu kategoriju "energetske tranzicije", koja takođe uključuje prikupljanje i skladištenje ili upotrebu ugljenika, proizvodnju biometana i korišćenje više vodonika u mreži prirodnog gasa.

Nemačka i Španija imaju po pet projekata, a te dve zemlje bile su prvi i treći najveći proizvođač obnovljivih izvora u EU, prenosi Plattsa. Pristup obilnoj, jeftinoj obnovljivoj energiji pomaže poboljšanje ekonomičnosti P2G elektrana koje proizvode zeleni gas.

Struja-u-gas (P2G) je tehnologija koja električnu energiju pretvara u gasno gorivo, radi iskorišćavanja viška električne energije iz vetra, koncept koji se ponekad naziva i vetrogas (windgas). Trenutno se koriste tri metode; svi koriste električnu energiju za razlaganje vode na vodonik i kiseonik putem elektrolize.

U prvoj se metodi dobijeni vodonik ubrizgava u mrežu prirodnog gasa ili se koristi u transportu ili industriji. Druga metoda je kombinovanje vodonika s ugljen dioksidom i pretvaranje dva gasa u metan primenom reakcije *metanacije*. Metan se tada može ubaciti u mrežu prirodnog gasa ili dalje pretvarati u tečni naftni gas (TNG). *Wikipedia*

Ništa od prodaje ČEZ-a u Bugarskoj

SOFIJA - ČEZ Bulgaria, bugarska filijala češke energetske grupe ČEZ i dalje nije na prodaju. Tako naime prozila je i zaključka (doduše, ne eksplicitnog) bugarske Komisija za zaštitu konkurencije (KZK) da firmi Eurohold Bulgaria zabrani preuzimanje svih poslova ČEZ Bulgaria.

Radi se o drugom neuspešnom pokušaju prodaje bugarske imovine ČEZ-a u nešto više od godinu dana. Sredinom 2018. godine KZK je sprečio prodaju bugarske filijale češke kompanije bugarskoj firmi Inercom. To je, donekle, moglo da se razume, jer se radilo o maloj porodičnoj firmi koja je vlasnik svega tri solarne elektrane u Bugarskoj, s godišnjim prometom oko 25 miliona evra i čija se delatnost tek delimično podudara s ČEZ-ovom.

Ovaj put je, međutim, KZK zaključio da bi se prodajom ČEZ-ove bugarske imovine Euroholdu stvorio konglomerat s prevelikom koncentracijom, čime bi se smanjila konkurentnost na tržištu, prenosi **Reuters**.

Kina potire smanjenje proizvodnje struje iz uglja u ostatku sveta - izveštaj

PEKING - Kina finalizuje izgradnju i puštanje u pogon dovoljno elektrana na uglj da se gotovo podudare sa ukupnim kapacitetom koji postoji u Evropskoj uniji, što vodi nastavku globalne ekspanzije moći uglja kao izvora energije, navodi se u istraživačkom izveštaju Global Energy Monitora.

Prema analizi ove američke NVO, koja se zalaže za postepeno eliminisanje fosilnih izvora energije, kapaciteti aktivnih, u fazi izgradnje, ili privremeno neaktivnih kineskih termoelektrana na uglj iznose 147,7 GW, što je gotovo podudarno 150 GW postojećeg kapaciteta TE na uglj u EU i više od 105,2 GW kapaciteta elektrana na uglj u izgradnji u ostatku sveta.

Zemlje izvan Kine smanjile su svoj ukupni kapacitet TE na uglj za 8,1 GW u 18 meseci, do juna 2019., dok je ovaj izvor proizvodnje električne energije u Kini povećan u isto vreme za 42,9 GW", piše **Global Energy Monitor**.

Britanski regulator kaznio Engie zbog manipulacije cenama gasa

LONDON - Regulator britanskog energetskog tržišta, Ofgem, je kaznio sa 2,1 milion funti lokalnu firmu francuskog gasnog kolosa Engie zbog zloupotrebe tržišta nakon što je jedan od njegovih trgovaca manipulirao veleprodajnim cenama prirodnog gasa u Velikoj Britaniji u 2016. godini, objavio je u četvrtak Ofgem.

Regulator je utvrdio da je trgovac iz kompanije Engie Global Markets (EGM) „manipulisao“ evropskom referentnom cenom gasa za naredni mesec na virtualnoj britanskoj berzi gasa National Balancing Point (NBP).

Ofgem navodi da je taj trgovac licitirao i plasirao ponude za ugovor bez namere da trguje, čime je slao pogrešne signale za kretanje cena.

"Jedan učesnik na tržištu upozorio je Ofgem na sumnjive aktivnosti na veleprodajnom tržištu gasa", rekao je Ofgem u izjavi. „Ofgem je pokrenuo istragu u kojoj je utvrđeno da je EGM učestvovao u vrsti tržišne manipulacije pod nazivom 'spoofing' tokom tromesečnog perioda između juna i avgusta 2016.“

Trilateralni Rusija/EU/Ukrajina pregovori početkom decembra

BRISEL - Sledeći trilateralni ministarski sastanak o sudbini daljeg transporta ruskog gasa preko Ukrajine do Evrope zakazan je za prvu sedmicu decembra, rekao je izvor u EU agenciji **TASS** u ponedeljak. "Sastanak na ministarskom nivou zakazan je za prvu nedelju decembra. Njemu će prethoditi stručne konsultacije zakazane za 29. novembar", rekao je izvor.

Poslednji trilateralni ministarski sastanak o tranzitu ruskog gasa nakon 1. januara 2020. kada ističe postojeći ugovor između Gasproma i Naftogasa, održan je u Briselu 28. oktobra. Od tada su održana dva kruga stručnih konsultacija sa ciljem da se nađe kompromis između dosta udaljenih pozicija dveju strana.

Moskva nudi "paketno rešenje" koje uključuje sporazum o nagodbi o parničnom postupku koji vode dve kompanije, odnosno odustajanje Naftogasa od dalje arbitraže, u zamenu za direktnu kupovinu gasa po za 20 do 25 odsto sniženim cenama. Rusija je spremna i da produži postojeći tranzitni sporazum na celu 2020. godinu.

Ukrajina će zapleniti ruski gas ako bez dogovora nastavi tranzit u 2020.

KIJEV - Ukrajina će upumpati ruski tranzitni gas namenje kupcima u Evropi u svoja podzemna skladišta počevši od 1. januara 2020. ako se taj gas bude transportovao bez odgovarajućeg ugovora između dveju zemalja, izjavio je u ponedeljak za **TASS** izvršni direktor ukrajinske naftne i gasne kompanije Naftogaz, Jurij Vitrenko.

„Sav plin koji će ući u Ukrajinu bez odgovarajućih dokumenata biće upućen u podzemna skladišta kao 'gas neidentifikovanog vlasnika', sve dok za to nemamo dokumente", napisao je na svom Facebook malogu odgovarajući na pitanje TASS-a.

Trenutni ugovori o isporuci prirodnog gasa do Ukrajine i tranzitu preko Ukrajine ističu 31. decembra. Do tog datuma Ukrajina se obavezala da će do kraja uvesti u svoje zakonodavstvo evropske energetske zakone. Rusija je spremna da zaključi ugovor o tranzitu gasa u skladu s evropskim pravilima u slučaju da Ukrajina uspe da dovrši sve relevantne procedure. Kao rezervna opcija, ruska strana predlaže da se trenutni ugovor produži na 2020. Osim toga, Rusija je spremna da nastavi isporuke gasa Ukrajini, koje su prekinute 2015, po ceni sniženoj za 25%.

Kijev i Evropska unija traže novi ugovor na deset godina uz minimalni tranzit 60 do 90 milijardi kubika gasa godišnje, ali i nastavak arbitraže oko dugovanja Gasproma.

Dijalog se usložnjava pravnom arbitražom između Gasproma i Naftogaza. Moskva inzistira na takozvanom "paketnom rešenju" u okviru koga stranke trebaju da odustanu od međusobnih potraživanja i da Naftogaz poništi novčanu kaznu od 6,5 milijardi dolara presuđenu putem Stokholmske arbitraže Gaspromu.

Ukrajina pred formiranjem nezavisnog OTS za prirodni gas

KIJEV - Ukrajina je na putu da od 1. januara iduće godine dobije nezavisnog operatora transportnog gasovodnog sistema (OTS) pošto je energetska regulator te zemlje odobrio ključni nacrt sertifikata, objavila je u ponedjeljak državna naftno-gasna kompanija Naftogaz.

Ukrajina je nastojala da formira novog gasnog operatera, GTSOU, u momentu kada istekne postojeći ugovor sa Gazpromom o tranzitu ruskog gasa preko te zemlje. Ukrajina želi da GTSOU dogovori nove uslove tranzita sa Gazpromom na temelju pravila EU, uključujući sistemsko razdvajanje poslova tranzita gasa od matičnog Naftogaza.

Global S&P Platts piše da će Gazprom verovatno morati i posle 1. januara da transportuje gas preko Ukrajine do nekih evropskih kupaca, jer se aktiviranje alternativnog gasovoda Severni tok 2, kapaciteta 545 milijardi kubika godišnje ne očekuje pre sredine 2020. godine.

Ukrajinski energetska regulator dao je GTSOU preliminarnu potvrdu o nezavisnosti od matične kompanije Naftogaz i poslao kopiju Sekretarijatu Energetske zajednice na potvrdu, saopštio je Naftogaz.

Dobijanje brze potvrde od Sekretarijata EnZ omogućiće ukrajinskom regulatoru da donese konačnu odluku potrebnu da GTSOU od 1. januara počne kao nezavisni OTS, navodi Naftogaz.

Žalba Nemačke zbog ograničenja pristupa Gasproma gasovodu OPAL

BERLIN, BRISEL - Nemačka se žalila na nedavnu presudu u kojoj se Sud pravde Evropske unije (CJEU) složio s tvrdnjom Poljske da odluka Evropske komisije da ruskom Gazpromu u potpunosti odobri korišćenje gasovoda OPAL krši princip EU energetske solidarnosti.

OPAL transportuje gas iz Severnog toka do kupaca u Nemačkoj i Češkoj.

Varšava je tvrdila da će dopuštanje Gazpromu da koristi puni kapacitet OPAL-a dati efektivni monopol. U presudi donetoj u septembru CJEU se saglasio s Poljskom rekavši da „Komisija nije ispitivala efekte promena uslova upotrebe gasovoda OPAL na sigurnost snabdevanja Poljske gasom“.

Krajnji rok za žalbu na presudu istekao je u petak - a dok Evropska komisija nije osporila odluku, Nemačka je uložila žalbu.

Gasprom pretenduje i na izvoz preko TAP-a?

BAAR (Švajcarska) - Transjadranski gasovod (TAP) je objavio na samo sajtu rezultate početne faze ispitivanja interesovanja tržišta za dodatni ulazni kapacitet prema kojima postoje snabdevači spremni da na ulazu u gasovod zakupe još 11 milijardi kubnih metara godišnje (bcm/y). Pri tom je interesovanje na izlazu TAP-a u sistem italijanskog operatera Snam Rete iznosilo oko 8 bcm/y, pokazuju podaci testa.

Ovaj kapacitet nadovezuje se na početni kapacitet gasovoda od 10 bcm/y za koji je TAP dobio od Evropske komisije pravo izuzeća od pravila odobravanja pristupa trećim stranama.

Na osnovih tih rezultata, TAP je započeo proučavanje mogućnosti za proširenje kapaciteta gasovoda za do 10 bcm/y, čime je njegov ukupni porastao do 20 bcm/y, što je maksimalni kapacitet koji je u početku bio planiran za ovaj cevovod. Studije bi trebalo da budu završene do 13. januara 2020., nakon čega će uslediti javno savetovanje o nacrtima projekata.

S obzirom na to da su iskazi interesa prelazili maksimalni planirani kapacitet TAP-a od 20 mlrd m³/g, TAP je spreman da dodatno ispita mogućnost proširenja maksimalnog kapaciteta na oko 24 mlrd m³/g, stoji u informaciji konzorcijuma.

TAP nije otkrio imena kompanija koje su izrazile interes, jer takve informacije obično nisu javno objavljene.

Atlantski savet u tekstu krajem prošle nedelje, nagađa da bi Gasprom mogao biti jedan od pretendena na korišćenje dodatnog kapaciteta TAP-a, imajući u vidu ograničenja koja mu Brisel nameće na izvozni gasovod Severni tok i neizvesnost tranzita preko Ukrajine.

Gasprom: Obe cevi Turskog toka ispunjene gasom

MOSKVA - Ruski gasni gigant Gasprom [saopštio je](#) 19. novembra da je ispunio prirodnim gasom obe linije gasovoda Turski tok, a isporuke (u Tursku) će početi do kraja godine.

„U završnoj fazi su aktivnosti puštanja u pogon gasovoda Turski tok, koje bi se, u skladu s planom, trebalo realizovati pre kraja 2019. godine. Obe linije su trenutno napunjene gasom, a kreću se od obalnih objekata blizu Anape do prihvatnog terminala koji se nalazi u blizini sela Kijikeja na turskoj obali. U isto vreme završavaju se poslovi puštanja u pogon na prijemnom terminalu u Turskoj“, navodi se u saopštenju sa sastanka odbora direktora Gasproma.

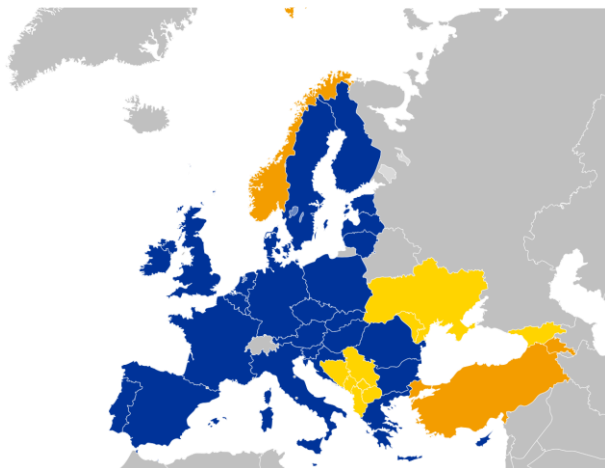
Reuters, navodi da je prva cev gasovoda namenjena je snabdevanju Turske, dok se očekuje da će njegova druga sekcija ići od Turske, preko Bugarske do Srbije i Mađarske - a biće operativan u kasnijoj fazi.

Evropska energetska zajednica: Novi predmet protiv BiH

BEČ - Evropska energetska zajednica (EnZ) priprema još jedan postupak protiv Bosne i Hercegovine zbog neispunjavanja obaveza preuzetih Sporazumom sa ovom institucijom. Prema poslednjem izveštaju Sekretarijata EnZ za Zapadni Balkan BiH je najviše je najviše kršila zakon u pogledu zaštite životne sredine i dozvoljene državne pomoći.

Sekretarijat priprema novi predmet protiv Bosne i Hercegovine u oblasti električne energije jer, kako su istakli, još nije završen proces kojim bi bila odvojena distribucija električne energije od proizvodnje i ponude. Novi postupak, osim štete po imidž države, kao posledicu mogao bi imati i uskraćivanje sredstava iz fondova Evropske unije, prenosi energetika.ba

“Naše izveštaje Evropska unija uvek kopira u svojim izveštajima o napretku na putu ka članstvu u EU tako da nepoštovanje obaveza iz ugovora o osnivanju Energetske zajednice ima direktan efekat na približavanje Evropskoj uniji”, kaže direktor Sekretarijata EnZ Janez Kopač.

Bosna i Hercegovina uporno pokazuje neuspeh u ispunjenju Trećeg, pa čak i Drugog energetskog paketa, poručuju iz Energetske zajednice. Najbolje ocenjena oblast je energetska statistika, donekle i energetska efikasnost, a prolaznu ocenu dobila je i upotreba obnovljivih izvora energije. U oblasti gasa i naftnih rezervi nisu napravljeni pomaci, dok i u oblasti energetske regulative BiH zaostaje za zemljama regije.

“Kritike su ovog puta došle i zbog izgradnje Termo bloka 7 u Tuzli, ali to je zamenski blok i to nije dovoljno objašnjeno Energetskoj zajednici. Ulaskom u pogon ovog bloka izlazi 500 megavata, dakle, mi smanjujemo emisiju CO2 sa zamenjenim blokom”, objašnjava predsednik CIGRA Edhem Bičakčić.

Među zemljama regije Zapadnog Balkana, Bosna i Hercegovina je najviše – u devet slučajeva – kršila zakon o pitanju zaštite životne sredine.

Informacije objavljene u ovom Biltenu ne treba nužno tumačiti kao opredeljenje AERS prema temama kojima se bave

Selektovao i uredio Dušan Daković – dusan.dakovic@aers.rs